

za mestnimi zidovi je sodila nekaj časa med najbolj ugledna mesta Evrope. Majhna mestna državica (renesanačna polis, civitas) je znala spretno izkoriščati svoj položaj med velikimi silami Bizancem, Saraceni, Turki, Benečani, Srbi in Madžari. Močno pomemben je bil razvoj in usmeritev gospodarske osnove, predvsem namenjene proizvodnji za trgovino in izmenjavo v širokem prostoru, pomorstvo in ladjedelništvo ter oskrba s surovinami in delovno silo. Vso to dejavnost je štela pretkana diplomacija, iz slabosti ustvarjala svojo moč in mestu omogočala ugodno življenjsko raven, svobodo in kulturni razvoj.

Vse navedene problematike se je vestno in zavzeto lotil avtor in ustvaril, lahko rečemo, briljantno kompleksno historično-geografsko delo. Za uvod je že prej opravil in objavil vrsto solidnih študij, kjer je precizno obdelal posamezne geografske probleme in dejavnosti v preteklosti Dubrovnika (npr. teoretičen doprinos o »Analizi srednjeveške skrbske ekumene« pa o dubrovniškem izvozu, organizaciji trgovine in tekstilni industriji).

Knjiga je razdeljena na 15 poglavij. Prvo predstavlja Dubrovnik s široko okolico, njegove fizično in družbenogeografske osnove vse do današnjega časa, ostala poglavja pa obravnavajo geografijo Dubrovnika po razdobjih (zgodnji, predmanufakturni razvoj; od l. 1204 do l. 1358; od l. 1358 do l. 1500; od l. 1500 do l. 1700; razdobje propadanja in dokončen propad republike). Vsako poglavje je samostojna historično geografska študija, ki obravnava gospodarsko strukturo, prometna pota in smeri izvoza proizvodov, proizvodnjo po posameznih vrstah in količini, trgovino, surovine, delovno silo, teritorialni razvoj, odnos do kolonij in razno obdobjno problematiko. Zadnje poglavje je namenjeno zaključnim povzetkom in predvsem razpravljanju o konceptu mestne države, pomorske države in vloge Dubrovnika kot pomorske mestne države.

Knjiga je bogato ilustrirana. Predvsem je veliko vredna množica dobrih historično-geografskih kart in grafikonov o gospodarstvu in prometu v raznih razdobjih. Številne med njimi so samostojno avtorjevo delo in so zahtevale podrobno delo po virih. To pa daje knjigi še posebno vrednost in ilustrativnost.

F. Carter je med redkimi tujimi avtorji, ki je uporabil in izkoristil tudi vse razpoložljive domače literarne vire in dubrovniški arhiv. Zato je tudi lahko opravil delo tako uspešno in uporabno ne le za tujino, temveč predvsem tudi za jugoslovansko kulturo.

Avtor se je moral pri svojem delu v mnogočem nasloniti na zgodovino in zgodovinsko metodologijo in soglaša s S. Purchasom (17. stol.), da je »zgodovina brez često tako zanemarjenega študija geografije bolna, hroma in polmrtva«. To pa seveda v obratnem pomenu velja tudi za geografijo. Brez tako tesnega sodelovanja obeh tudi Carterjevo delo ne bi bilo uspešno. Naša domača (jugoslovanska) znanost je zato obogatena s temeljnim zgodovinsko-geografskim delom o Dubrovniku in tudi s primerom metodološko dobre zgodovinsko-geografske obdelave.

Marjan Žagar

Knjiga o italijansko-jugoslovanski meji

Giorgio Valussi, Il confine nordorientale d'Italia. Pubblicazioni dell'Istituto di Sociologia Internazionale di Gorizia. Serie »Materiali«, 3, Trst 1972. Strani 356, 9 kart med besedilom.

Valussijeva knjiga o severovzhodni meji Italije, ki je izšla v založbi Inštituta za mednarodno sociologijo v Gorici, nas močno zanima iz dveh razlogov. Najprej seveda že zaradi svoje konkretne vsebine, ki predstavlja stvarno in objektivno zgodovinsko analizo meja in mejnih področij na severovzhodu Italije od rimske dobe dalje vse do danes ter učinkov tega razvoja na nekdanje in današnje upravne in gospodarske spremembe. Njen glavni namen pa je zgodovinsko-razvojno in geografsko-funkcijsko analizirati in

razložiti potek današnje jugoslovansko-italijanske meje. Saj je ravno ta potek, vsaj v nekaterih svojih sektorjih, zgodovinsko zasnovan še v časih, ko so se tu križali interesi podonavskih državnih tvorb (Avstrije) z interesi sil z Apeninskega polotoka (najprej Benetk, zatem združene Italije), medtem ko so nekateri sektorji, zlasti na Goriškem in Tržaškem, brez vsake zgodovinske tradicije in le rezultat kompromisov med današnjima sosedama na tem področju, med Italijo in Jugoslavijo. In če je prvi del knjige povsem zgodovinski, je drugi del izrazito geografski, saj obravnava značilnosti in funkcije nove italijansko-jugoslovanske meje po posameznih prirodno in zgodovinsko-razvojno različnih sektorjih (trbiški sektor, sektor Mangart—Učja, nadiško-idrijski sektor, spodnjebriški sektor, goriški sektor, goriški in tržaški kraški sektor, miljski sektor, nekdanja meja med zono A izpred leta 1954 in Italijo in končno takratna meja med zono B in Jugoslavijo). Še posebej so obravnavani tisti sektorji meje, ki v podrobnem še niso dokončno natančno določeni in so v določenem smislu sporni. Zaključno poglavje knjige pa obravnava geografske posledice mejnih sprememb po drugi svetovni vojni tako v upravni preureditvi obmejnih predelov kot v družbeno-gospodarskih spremembah, ki so jih doživeli. Za spremembe in preureditve na jugoslovanski strani poznamo Valussijeve ugotovitve že iz referata, ki ga je imel avtor na prvem italijansko-slovenskem geografskem srečanju v Vidmu aprila 1971 in ki je bil objavljen istega leta v publikaciji tamkajšnje fakultete tržaške univerze za tuje jezike in literaturo (G. Valussi, *Il riassetto amministrativo ed economico dei territori della Venezia Giulia annessi alla Repubblica Popolare Slovena*. Miscellanea L9, Pubbl. Facoltà Lingue Università di Trieste, Sede di Udine. Udine 1971, str. 245—265).

Valussijeva knjiga je rezultat njegovih predavanj na videmski fakulteti v študijskem letu 1970/71. Namen teh predavanj je bil, da stvarno in izčrpno seznanijo študente (z objavo v obliki knjige pa tudi vso zainteresirano italijansko javnost), z zgodovinskim razvojem vsega tega, marsikdaj v zgodovini spornega obmejnega ozemlja na prehodu iz podonavske Srednje Evrope na Apeninski polotok, ki ga Italijani že nekaj časa imenujejo »Venezia Giulia« in ki je danes združeno s Furlanijo v posebno avtonomno »regijo« Italije, pa tudi z vso aktualno problematiko današnje meje in obmejnih predelov tako na italijanski kakor na jugoslovanski strani. Ta namen je knjiga v celoti izpolnila, saj je avtor v njej vestno zbral in stvarno obdelal vse ustrezno zgodovinsko in geografsko gradivo. Zato bo knjiga odlično služila kot pregleden priročnik vsakomur, ki bo o tej problematiki iskal natančnih in zanesljivih informacij.

Knjiga je seveda napisana z italijanskega vidika. Zato morda tu in tam kako zgodovinsko dejstvo (npr. londonski pakt, medvojno denacionalizacijo slovenskih in hrvaških področij v fašistični eri in pred njo, vlogo Italije po zlomu fašizma v letih 1953—1945, jugoslovansko zasedbo Primorske leta 1945 itd.) vrednoti nekoliko drugače, kakor bi jih avtor z druge strani, ki bi obravnaval isto gradivo. Tudi geografske oči bi lahko tu in tam gledale drugače: vrednost razvodnega predela med jadranskim in donavskim povodjem kot osnove za nekako »naravno« mejo (pojem, ki ga tudi Valussi v svojem uvodnem poglavju dokaj kritično vrednoti) bi bila verjetno manj v ospredju, bolj pa morda pokrajinska in hkrati precej dolgo stabilizirana etnična meja med subalpsko-subdinarskim gričevjem in predgorjem ter Furlansko nizino.

To pa ne pomeni, da Valussijeve formulacije niso vedno stvarne in objektivne. Saj mu moramo dati prav, ko pravi, da »ne gre za vprašanje ali je meja pravična ali krivična; meja sama ne more biti ne dobra ne slaba, pač pa takšna, kakor na njo gledajo ljudje«. Jasno je, da ne gledajo vsi enako. Toda pogledi se lahko zblížajo ali postanejo celo enaki, če v meji ne gledamo zapore ali zavese, ki sosede samo razdvaja, temveč posredovalca med njimi. V tem je pa ravno drugi razlog, zaradi katerega je Valussijeva knjiga za nas še posebno zanimiva in to v zelo pozitivnem smislu. Napisana je čisto v duhu nove klime, ki je in naj bi še bolj zavladala ob italijansko-jugoslovanski meji: klima čim bolj odprte meje, čim tesnejšega ekonomskega in kulturnega sodelovanja med sosedama ter tudi čimprejšnje dokončne

pravne ureditve spornih mejnih vprašanj (str. 272). Ker je prevlada takega duha tudi nam, slovenskim geografom, zaželeni cilj, saj si želimo, da bi se ves prostor v naši sosesčini z nami vred razvijal v smeri mirnega, konstruktivnega mednarodnega sodelovanja, in ker smo spoznali v prof. Valussiju in njegovih sodelavcih iskrene pobornike tega duha, smo se, kakor znano, z vso vnemo ogreli za naše sodelovanje z geografskim centrom v Vidmu. Tudi knjiga, o kateri poročamo, izpričuje z vsem svojim duhom, da smo ubrali pravo pot.

Zelo hvalevredno je tudi, tako iz načelnih kakor iz praktičnih razlogov, da je avtor svojo knjigo opremil z abecednim seznamom krajevnih imen v italijansčini, slovenščini in nemščini, ter — kolikor je potreba — tudi v srbohrvaščini in (za rimsko dobo) celo v latinščini. V slovenski seznam so uvrščena tudi imena iz Beneške Slovenije, česar v italijanski literaturi doslej nismo bili vajeni. Tudi sicer je Valussi v vseh svojih navedbah glede Beneške Slovenije stvaren in korekten. Tudi v tem se izpričuje zgoraj označeni duh, v katerem je knjiga napisana.

Svetozar Ilešič

Iz tuje geografske književnosti

Alain Lacoste, Robert Salanon: Éléments de biogéographie, Fernand Nathan, Paris 1969, 189 strani, 59 diagramov, skic in kart, 8 tabel in 2 svetovni karti prsti in rastja.

Ko je E. de Martonne izdal v okviru svoje obsežne fizične geografije, v njenem tretjem delu, biogeografijo, je z njo dal trdno osnovo za proučevanje vegetacije in živalstva kot dveh pomembnih dejavnikov okolja. Med mnogimi proučevalci, ki so gradili na tej osnovi in razvijali tovrstna raziskovanja v Franciji, so bili H. Gaussen, P. Ozenda, G. Lemée in P. Birot. Njihova dela so mnogo pripomogla k napredku francoske biogeografije. Danes deluje na tem raziskovalnem področju že vrsta mlajših raziskovalcev. Mednje se uvrščata tudi A. Lacoste in R. Salanon, ki se nam predstavljata z obravnavanim biogeografskim učbenikom.

Avtorja v tem svojem delu pojmujeta biogeografijo kot sintetično vedo, ki ne zajema samo geografije, temveč tudi botaniko, zoologijo, pedologijo in klimatologijo. V uvodu sta zapisala, da biogeograf pri proučevanju biosfere išče medsebojne odnose med živimi bitji in okoljem, ki po njunem mišljenju obsega klimatske, edafske in biotske razmere.

Glede na to sta zasnovala tudi vsebino knjige. Ker biogeografa zanima v prvi vrsti element življenja, je prvi del knjige posvečen živim bitjem. Naslednja dva dela pa predstavita dva zelo pomembna elementa rastišča: prst in klimo. V zadnjem delu pa so sintetično zajete glavne poteze biocenoz na Zemlji.

Prvi del knjige, ki obravnava živa bitja glede na njihovo razprostranjenost, se deli na dve večji poglavji, v katerih je zajeta razprostranjenost posameznih vrst (horologija) oziroma združb (biocenologija). Avtorja sta s tem dokaj razširila delovno področje biogeografije, saj na ta način vključujeta tudi proučevanje flore, ki sodi v najožje delovno področje botanike. Posamezne vrste (rastlinske in živalske) ter druge taksonomske enote (rodovi, družine itd.) so v primerjavi z združbami manj značilen element pokrajine, zato proučevanja flore ne bi kazalo uvrščati v biogeografijo.

Združbe rastlin in živali (biocenoze), ki dajejo fiziognomiji pokrajine izrazit pečat, so zajete v drugem poglavju prvega dela omenjene knjige. Avtorja sta k proučevanju biocenoz pristopila na zanimiv način. Biocenoze obravnavata po treh kriterijih: fiziognomskem, taksonomskem in ekološkem. Na ta način sta lahko zajela vse bistvene poteze ter jasno opredelila funkcijo in položaj vegetacije v pokrajini.

Osnova fiziognomskega kriterija je v tem, da v vsaki rastlinski združbi ena ali več rastlinskih vrst (dominantna vrsta) daje s svojo prevlado zna-